

Ҳомиджон Зоҳидов

Шифо

х а з и н а с и

ЖОНЗОТЛАР ШАРОФАТИ

Биринчи китоб

ЯНГИ АСР АВЛОДИ
ТОШКЕНТ
2015

УЎК: 615.324

КБК: 53.58

3 – 85

Зоҳидов, Ҳомиджон

Шифо хазинаси: жонзотлар шарофати. Биринчи китоб.
Таржимон Жамол Шаропов/ Ҳ.Зоҳидов. – Тошкент: Янги аср
авлоди, 2015 йил. – 160 б.

ISBN 978-9943-27-616-1

Она сайёрада биз ёлғиз эмасмиз. Атрофимизни ҳайвонот
ва ўсимлик олами қуршаб туради. Улар биз билан чамбарчас
боғлиқ. Бу алоқа турли шаклларда намоён бўлади.

Моҳир тиб олими Ҳомиджон Зоҳидов ушбу алоқанинг
тибга оид жиҳатларини изчил ўрганиб, уч китобдан иборат
ажойиб асар яратган.

Мазкур биринчи китобда жониворлар шарофати билан
инсон қай дарду хасталикларни бартараф этиши, қай бирининг
олдини олиши мумкин эканлиги батафсил баён этилади.

УЎК: 615.324

КБК: 53.58

Таржимон
Жамол ШАРОПОВ

ISBN 978-9943-27-616-1

© Ҳомиджон Зоҳидов, «Шифо хазинаси: жонзотлар шарофа-
ти. Биринчи китоб. «Янги аср авлоди», 2015.

СЎЗБОШИ ЎРНИДА

Жаҳон тиббиёти хазинасида олтин мерос саналмиш асарлари билан мангулик бахтига мушарраф бўлган Абу Бакр Розий, Абу Бакр Рабий Бухорий, Абу Мансур ал-Қумрий, Абу Райҳон Беруний, Абу Али ибн Сино ва бошқа қомусий олимлар Шарқ табобатининг назарий ва амалий йўналишларини белгилаб, она табиат буюк табиб эканини асослаб берганлар.

Ўз салафлари меросидан баҳраманд бўлиб, Шарқ табобати хазинасини бойитишга интилган кўплаб тиб олимлари кейинги асрларда ҳам ўсимликлар олами, ҳайвонот дунёси ва она замин бағридаги маъданлар инсондаги дарду хасталикларга шифо эканлиги ҳақида тадқиқотлар олиб боришиб, ўлмас асарлар яратдилар.

Ҳомиджон Зоҳидов ҳам ана шундай заҳматкаш тиб олимларидан бўлиб, қирқ йиллик умрини халқ саломатлигига, жонзотлар, ўсимликлар дунёси ва маъданларнинг инсон саломатлигига фойдали томонларини тадқиқ этишга бағишлаб, узоқ йиллик изланишлари самараси бўлмиш «Қадимги тиббиёт хазинаси» ва «Шифо хазинаси» китобларини яратди. «Қадимги тиббиёт хазинаси»да Мағрибдан Машриққа қадар мамлакатларда учрайдиган дардлар муолажаси ҳақида фикр юритилса, «Шифо хазинаси»да, асосан, Ўрта Осиёдаги ўсимликлар олами, жонзотлар ҳамда маъданларнинг инсон саломатлигига хизмат қилиши ҳақида қимматли фикрлар жамланган.

Биз китобни таржима қилиш жараёнида фақат муаллифнинг умумлашма ва шахсий мулоҳазалари билан чегараланмай, ҳар бир гиёҳ ва ўсимлик, жонзот ва дархатларнинг шифобахш хислатлари ҳақида бошқа алломалар, ҳакиму табибларнинг фикр ва хулосаларидан ҳам фойдаландик.

ЧИҒАНОҚ

Оғзидан ипаксимон оппоқ шилимшиқ тола чиқарадиган бу жонивор, асосан, зах ва ботқоқ ерларда, сойларда учрайди. Қиш ойларида усти садафга ўхшаш чиғаноғининг ичига кириб ухлайди. Баҳор келиши билан жонланиб, танасининг бир қисми ёки ҳаммасини чиғаноқдан чиқариб, нозик гиёҳлар япроғи билан қорин тўйдириш ташвишига тушади.

Гўштининг мизожи иккинчи даражада совуқ ва ҳўл. Унинг шифобахи хусусиятлари: гўштини истеъмол қилган кишининг вужудида тоза қон ҳосил бўлади, мохов, қўтир ва бадандаги қичима каби иллатларга шифо бўлиб, савдойи касалликларни даволашда яхши фойда қилади. Аммо барча турдаги шилимшиқлар гўштини ейиш балғам ҳамда ҳар хил иллатлар келтириб чиқариши мумкин. Шу билан бирга, сафродан юз берадиган ташналик ва баданнинг қизишини даф этади, ақли заифлик, яъни, жинниликка шифо бўлади.

Шилимшиқни куйдириб, майдалаб, асалга қориб кўзга тортилса, оғриқлардан кейин кўзнинг ичида қолган доғларни кетказади. Куйдирилган гўшти қатрон билан аралаштирилиб, кўздаги эгри ва ортиқча киприклар узилган жойларга суртилса, бундай туклар қайта чиқмайди. Кўзга чивуқ чиққан пайтда сойда яшайдиган шилимшиқ садафининг суви томизилса, оғриқни дарҳол тўхтатади, кўзнинг ёшланиши ва қизиб қичишига даво

бўлади. Анҳорда яшайдиганини тутиб, садафига нина санчиб эгри ўсган киприклар тубига суви томизилса, уларни тўкиб юборади.

Агар шу томчилар пешонага суртилса, кўзга тушадиган зарарли моддалардан сақлайди. Қулоқ орқаси ва супрасига суртилса, қулоқдан йиринг оқишини тўхтатади, эшитиш фаолиятини яхшилайтиди.

Ана шу беозор ва кўп дардларга малҳам жонзотни куйдириб, кулини сирка билан хамир қилиб пешонага босилса, бурундан қон келишини тўхтатади. Гўшти хомлигича ютилса, меъда дардини ислоҳ қилади, қуритилгани янчиб ейилса, аёллардаги бемаврид ҳайз келишини тўхтатади.

Шилимшиқ гўшти яхшилаб боғланса, қуймич ва чов яллиғланиши, қўл ва оёқ панжаларидаги оғриқлар ҳамда шишларга шифо бағишлайди. Ташқаридан тананинг жигар соҳасига қараб тортиб боғланса, жигар фаолиятини заифлаштирувчи суулкинъ деб аталувчи дардни даф этади. Тананинг ўқ ёки тикан кириб қолган қисмига шилимшиқ гўшти боғланса, бегона нарсалар бадандан чиқиб кетади. Шунингдек, қутурган ит тишлаганда кирган захарни ҳам тортиб олади.

ЭШАК

Бу ҳайвон ҳаммага маълум ва машҳур. Ундан фақат улов сифатида эмас, айниқса, тоғли жойларда ер ҳайдаш, деҳқончиликнинг кўп юмушларида фойдаланишади. Аммо эшак табобатда ҳам қўл келишини ҳамма билавермайди. «Эшакнинг кучи ҳалол, ўзи ҳаром» деган мақол шундан келиб чиққандир.

Табобатда эшакнинг сути ёки қони эмас, кўп аъзолари ҳам дори сифатида тавсия қилинади.

Мизожи иккинчи даража аввалида иссиқ ва учинчи даража аввалида қуруқдир.

Унинг шифобахш хусусиятлари: гўшти кеч ва оғир ҳазм бўлувчи, жигари кабоб қилиниб, наҳорга истеъмол

қилинса, тутқаноқ ва қалтироқ касалликларига шифо бўлади. Туёғини куйдириб, майдалаб боғланса, ҳар куни 15 граммдан истеъмол қилинса, мушакларни совуқ таъсиридан тортишиш ва қақшаб оғришдан шифолайди.

Ҳомиладор аёллар туғиш чоғида туёғини ёқиб, ту-тунига ўзларини тутишса, туғишлари осонлашади. Агар эшак туёғи майдаланиб истеъмол қилинса, танадаги захарни даф этиб, моховни даволашда қўл келади. У яхши эзғилаб боғланса, баданнинг шилинган ва ёрилган пўстини, ҳатто эскирган бўлса ҳам, даволашда фойдаси бўлади. Зайтун ёғи билан хамир қилиб, баданга боғланса, томоқ, бўйин остига чиққан ёмон яраларга даво бўлади, агар шароб билан хамир қилиб боғланса, тирноқларнинг қийшиғини, унинг устидаги оқ доғларни даф этади.

Ёғи суртиб боғланса, теридаги захм ва яралардан қолган изларни йўқотади, қорин ичидаги аъзолар жароҳатига малҳам бўлади. Агар мияси зайтун ёғи билан аралаштирилиб суртилса, соч чиқиши ва унинг узун бўлишига ёрдам беради.

Сути оғизга олиниб чайилса, тишлар оғриғини қолдиради. Агар сути ичилса, иссиқдан бўлган эски йўтални қолдиради, сил ва баданни ориқлатиб юборувчи дардларга шифо бахш этади.

Эшак думининг қилини шаробга солиб қўйиб, кейин шу шароб ичилса, кўнгилсизлик (жанжал) келтириб чиқаради.

Пешоби сувдаги қайиққа суртилса, қайиқ турган жойга балиқлар тўпланади.

Пешонасининг териси қўрқоқ болалар бўйнига осиб қўйилса, улар бу касалликдан халос бўладилар. Йиғлоқи болаларга гўштининг селидан ярим грамм ичирилса, уларнинг йиғлаши тўхтади.

ҚАЛДИРҒОЧ

Бу парранда ҳаммага маълум ва машхур. Бизнинг ўлкаларда баҳор ва ёз ойларида яшайди.

Ўштининг мизожи учинчи даража оралиғида иссиқ ва ҳўлдир.

Унинг шифобахш аломатлари: ўшти кабоб қилиб ейилса, бўғимларнинг иллатларни тарқатиб, сариқ ва талоқ хасталиklarини даволайди, қовуқдаги тошларни майдалайди ва тушириб юборади. Қуритилган ўштидан 45 грами майдалаб ейилса, кўз қувватини оширади, 7 грамм тузланган ўшти истеъмол қилинса, ҳалқумда қон йиғилиши туфайли томоқда пайдо бўладиган оғриқни бартараф қилади. Агар ўша ўшт куйдирилиб, кули сувга аралаштирилиб, шу сув билан ғарғара қилинса, томоқ дардига зўр дори бўлади ва ҳалқумдаги бодомча безга алоқадор бўлган барча хасталиklarни даф этади. Агар куйдирилган ўштининг кули асалга аралаштирилиб бўйинга суртилса, юқорида айтганимиздек, ҳалқумдаги дардларга шифо бўлади.

Қалдирғочнинг темирқанот боласини куйдириб, кулини қонига қориб кўзга суртилса, кўзнинг кўриш қувватини оширади. Мияси асалга аралаштирилиб ёки ахлати ёхуд кули асалга қорилиб кўзга тортилса, кўз гавҳарига сув тушиши туфайли юз берган кўнгилсизликни бартараф этади, кўзнинг қўтири, кўздаги қизилни ва говмижжасини ислоҳ қилишга ёрдам беради. Шунингдек, қони иссиқма-иссиқ суртилса ва ахлати ишлатилса беҳад тозаловчи бўлиб, юз рангини равшан қилади, теридаги оқ доғларни йўқотишда жуда яхши даво бўлади. Айна пайтда терини бошқа доғлардан тозалайди. Агар сигирнинг пешобига аралаштириб суртилса, қора сочни оқартириб юборади.

Қалдирғоч уясининг тупроғини аёллар бир неча кун 4,5 грамдан ейишса, туғишлари осонлашади. Унинг сийдиги бурунга томизилса, соч ва соқолни қорайтира-

ди. Кўзлари оқ савсан ёки тоғ савсанининг ёғига шимдирилиб, аёллар қовуғига суртилса, туғиш асносидаги қийинчиликлар енгиллашади.

Оқ савсан ёғи шундай тайёрланади: кунжутнинг тоза ёғи ёки зайтун ёғи қуйилган идишга савсан – оқ гуллар солиниб тўлдирилади ва қуёшга қўйилади. Бир ҳафта деганда гуллар ранги йўқолади, шунда идишдаги гуллар олиб ташланиб, ўрнига янги оқ гуллар солиб тўлдирилади. Шу йўсинда идишдаги гуллар тўрт-беш марта алмаштирилади. Шундан кейин идишда қолган ёғ оқ гул, яъни, савсан ёғи деб аталади.

Қалдирғоч бир йилда икки марта бола очади. Агар биринчи очган боласининг қорни ёриб кўрилса, майда тошлар бўлиб, ҳар хил рангларда товланади, айримларида бир хил рангдаги тошлар бўлади. Ана шу майда тошлар туғиш пайтида бадани ерга тегмаган, яъни, танасини қўлда муаллақ тутиб, боши танасидан жудо қилинган ва териси шилинган бузоқ терига тугилиб, тутқаноқ дарди бор кишиларнинг бўйнига осиб қўйилса, ўша иллатга қарши даво бўлади. Ўша тошчаларни оқ шоҳи матога боғлаб, ўзи билан олиб юрган кишилар юқори мартабага ва иззат-ҳурматга сазовор бўладилар.

Қалдирғоч бола очиш пайтида полапонларини билдирмай заъфарон ва бошқа сариқ рангларга бўяб қўйилса, болаларидаги сариқ рангларни йўқотиш учун уясига сариқ тошларни ташиб келтиради. Ана шу тошлар сариқ касаллигини даволашда дори бўлади.

КАПТАР

Бу жонивор товуқлар оиласига мансуб бўлиб, ҳам хонакиси, ҳам ёввойиси бор.

Мизожи иккинчи даражада совуқ ва биринчи даражада ҳўл. Лекин ёввойисиники иссиқроқ бўлиб, қуруқдир.

Унинг шифобахш хусусиятлари: гўшти қайси усулда бўлмасин, пишириб истеъмол қилинса, гавданинг ярми, яъни, бошдан оёққача бир томон ишламай қолиши, юзнинг қийшайиши, қалтироқ, бўғимларнинг бўшашиши ва ишламай қолишига шифо бўлади. Уни истеъмол қилишдан танада тоза қон ҳосил бўлади. Сувли истисқони даф қилади, гавдани семиртиради, буйрак ва шаҳват қувватини оширади, эрлик уруғини кўпайтиради.

Янги сўйилган каптар жиғилдони ички томондаги пардасидан тозаланиб, туйиб ейилса, агар илон чаққан бўлса, унинг захрини танадан ҳайдаб чиқаради.

Каптар боласини сўйиб, тузсиз фақат кунжут ёғида қовуриб истеъмол қилинса, буйрак ва қовуқ тошларини ўша захоти майдалаб, тушириб юборади. Қони пешонага суртилса, бош мия пардаларидан келадиган бурун қонини тўхтатади, унинг қуритилган қонидан боқила ҳажмида ейилса, шунингдек, қони иссиқ бошга қўйилса ёки суртилса, ҳатто бош суягигача етган жароҳатларга ҳам дори бўлади.

Янги қанот чиқарган боласининг патлари юлинган жойдан қон чиқади, ана шу қон кўзга томизилса, кўз жароҳатлари, қон қуйилиши, кўзни қоронғи торттирадиган пардани, кўзни хиралаштирадиган парда ва шабкўрликни даволашда шифо бўлади.

Ахлатини куйдириб, бурун атрофига суртилса, бурундан қон келишини тўхтатишда яхши дори бўлади. Каптар ахлатини куйдириб, турп суви билан ичилса, буйрак ва қовуқ тошларини майдалаб тушириб юборади.

Ахлати индовнинг майдаланган уруғи ва хардал билан аралаштириб боғланса, эски бош оғриқ, бошнинг бир томони оғриши, елкадаги оғриқ, бўғимлар ва подаграга шифо бўлади, агар арпа уни билан хамир қилиб боғланса, тананинг қаттиқ шишларини юмшатади, зайтун ёғи билан қориб боғланса, оловда куйган жойларга даво бўлади, сирка билан аралаштириб боғланса, ханозер (чўчқабўйин)ни таҳлил қилади, зиғирнинг туйилган уруғи билан аралаштириб боғланса, яраларнинг оғзини очади ва унинг қазғоқларини юмшатиб туширади. Каптар ахлатини буғдой уни ва иссиқ сув билан озроқ қатрон аралаштириб, малҳам тайёрланади ва уч кеча-кундуз песга боғланади. Кейин ювиб ташланиб, шу амалиёт яна такрорланади, яъни, янгидан малҳам тайёрланиб, уч кеча-кундуз боғланади. Шунда энг яхши даво сифатида теридаги пес доғларини йўқотади. Каптар ахлатини сирка билан хамир қилиб, баданга яхшилаб боғланса, истисқо туфайли баданда пайдо бўлган барча турдаги ширинчаларни қуритиб, тўкиб юборади. Агар ахлат сувда қайнатилиб, бемор ўша сувга кириб ўтирса, сийдик тутилишига даво бўлиб, сийишдаги қийинчиликларни бартараф этади.

Каптарнинг ёғи терига суртилса, бадандаги доғларни йўқ қилади. Ахлати пати билан бирга куйдирилиб, яхшилаб эзгиланиб сурма каби кўзга тортилса, кўзни хиралаштирувчи пардани ва шабқўрликни даволайди. Каптар боласининг қорнини ёриб, чаён чаққан жойга иссиқма-иссиқ боғланса, захрини тортиб, бадандан чиқариб юборади.

Тухумининг мизожи ҳаддан ташқари иссиқ. У хомлигича истеъмол қилинса, бўғимлар қотиши ва бадан тиришишини ислоҳ қилади, одамнинг ранг-рўйини очади. Агар асал билан гўдакларга берилса, тиллари тез чиқади. Беш дона тухуми чўчқа ёғига аралаштириб суртилса, эрлик шаҳватини ҳаракатга келтиришда кўп куч бағишлайди.

Bu tanishuv parchasidir. Asarning to'liq versiyasi
<https://kitobxon.com/oz/asar/4149> saytida.

Бу танишув парчасидир. Асарнинг тўлиқ версияси
<https://kitobxon.com/uz/asar/4149> сайтида.

Это был ознакомительный отрывок. Полную версию
можно найти на сайте
<https://kitobxon.com/ru/asar/4149>